

Piotr Raźniak

Znaczenie rozwoju społeczno-gospodarczego polskich metropolii i ich oddziaływanie na otaczające je obszary

Wstęp

Pojęcia metropolii, obszarów metropolitalnych oraz procesów metropolizacji pojawiły się na początku XX wieku w Stanach Zjednoczonych, natomiast rozwój badań dotyczących tej tematyki w literaturze zagranicznej zaznaczył się w latach 60. i 70. XX wieku. W Polsce dopiero XXI wiek przyniósł intensyfikację prac dotyczących podstaw teoretycznych, delimitacji oraz procesów zachodzących w krajowych obszarach metropolitalnych. W literaturze przedmiotu istnieje szereg opracowań zajmujących się wyróżnieniem i klasyfikacją polskich metropolii. Według analiz miast światowych spośród polskich miast tylko Warszawa spełnia część kryteriów pozwalających zaliczyć ją do metropolii globalnych¹. Z kolei europejska organizacja zrzeszająca metropolie (METREX, 2009) zalicza do swojego grona 7 polskich miast. Do analizy zostały wytypowane obszary metropolitalne zdelimitowane przez Unię Metropolii Polskich² zrzeszającą 12 polskich miast. Wybrano pięć metropolii zróżnicowanych zarówno pod względem miejsca w hierarchii krajowej³, położenia geograficznego, jak i liczby mieszkańców. Są to:

¹ J.V. Beaverstock, R.G. Smith, P.J. Taylor, *A rooster of world cities*, „Cities” 1999, t. 6, nr 6, Glasgow, s. 445–458; P.J. Taylor, *Leading World Cities: Empirical Evaluations of Urban Nodes in Multiple Networks*, „Urban Studies” 2005, t. 42, nr 9, Routledge, Glasgow, s. 1593–1608.

² Atlas Unii Metropolii Polskich, 2009, www.selfgov.gov.pl.

³ B. Jałowicki, *Uwarunkowania i szanse rozwoju polskich metropolii*, Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej MGPIPS, Warszawa 2006, s. 25.

Warszawa, Kraków, Poznań, Lublin oraz Rzeszów. Polskie wielkie miasta posiadają szeroką ofertę miejsc pracy zarówno dla osób z wysokimi kwalifikacjami, jak i dla osób fizycznych. Dominują również w swoich regionach pod względem gospodarczym, co w niektórych przypadkach rzutuje na poziom rozwoju terenów je otaczających. W niniejszym opracowaniu podjęto próbę wykazania oraz określenia rozmiarów oddziaływania społeczno-gospodarczego wybranych polskich miast metropolitalnych na przyległe do nich obszary.

Analizie poddano wskaźniki społeczne: kierunki napływu oraz odpływu badanych miast przeliczonych na 10 000 mieszkańców oraz trzy gospodarcze stosowane w tworzeniu hierarchii miast globalnych⁴. Mogą one stanowić o sile lub słabości miast centralnych i otaczających je obszarów metropolitalnych. Są nimi: nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze należące do sekcji M wg PKD, inwestycje firm w usługi rynkowe oraz liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego. Wartości zostały przeliczone na jednego mieszkańca w odniesieniu do średniej wojewódzkiej (bez miasta centralnego).

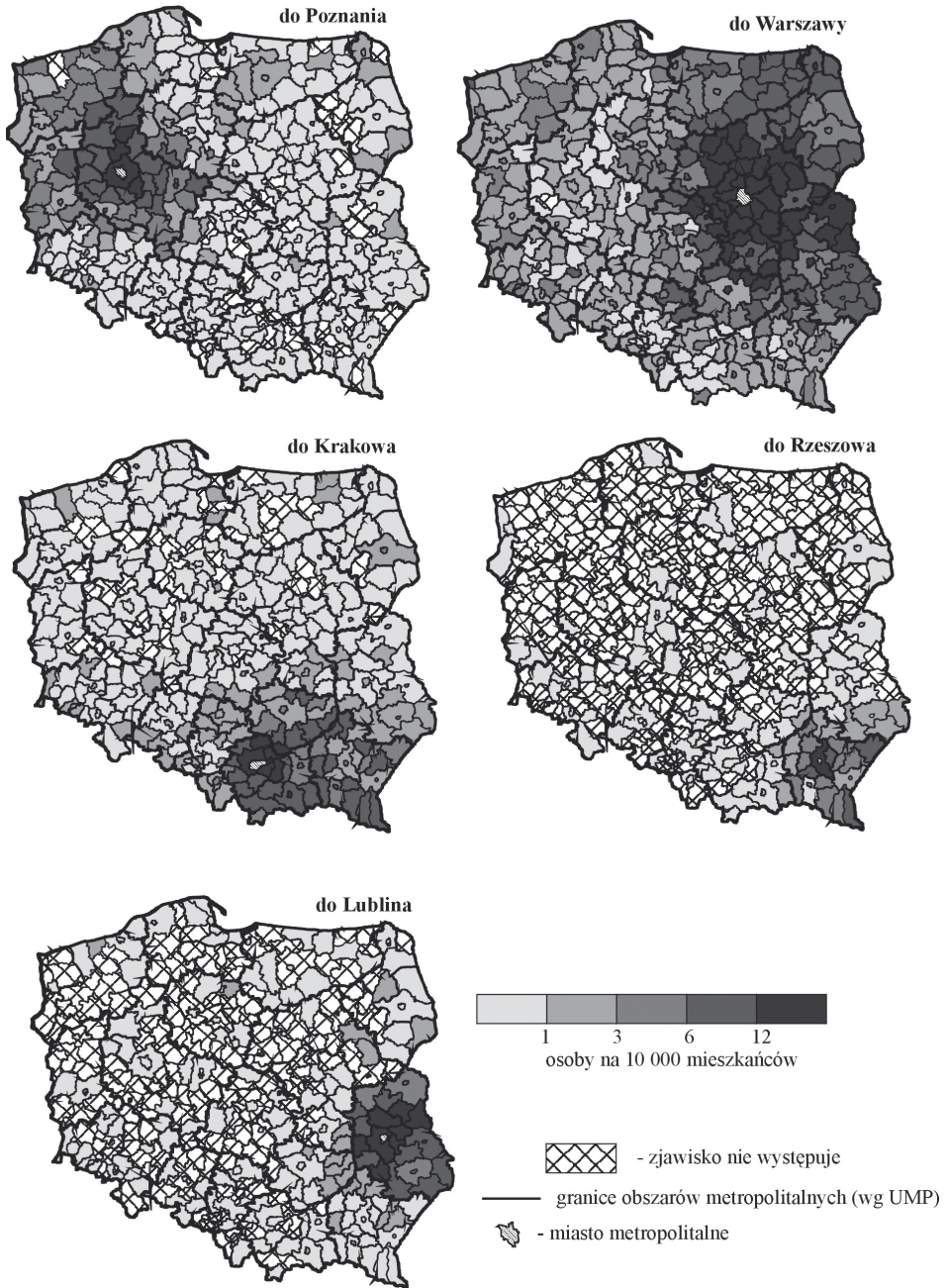
Kierunki napływu do miast centralnych

W 2005 roku do Warszawy ludność napływała ze wszystkich polskich powiatów z wyjątkiem powiatu grodzkiego (woj. wielkopolskie). Największym natężeniem badanego zjawiska charakteryzowały się powiaty Warszawskiego Obszaru Metropolitalnego: piaseczyński, legionowski oraz pruszkowski, w których współczynnik napływu do Warszawy przekroczył 44 osoby na 10 000 mieszkańców (rys. 1). Spośród wszystkich analizowanych miast Warszawa posiadała największy zasięg przestrzenny. Region metropolitalny stolicy pod względem napływu ludności obejmował województwa: mazowieckie, warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, świętokrzyskie oraz częściowo łódzkie, podkarpackie i kujawsko-pomorskie. Zauważono, iż zgodnie z pierwszym prawem A.G. Ravensteina⁵ natężenie badanego współczynnika spada wraz ze wzrostem odległości do około 6 osób na 10 000 mieszkańców. Słabsze oddziaływanie stolicy w województwach wielkopolskim i dolnośląskim mogło być spowodowane silną pozycją w tym regionie Poznania oraz Wrocławia. Metropolia krakowska legitymowała się znacznie mniejszym zasięgiem migracyjnym niż stołeczna. Najwyższe wartości napływu zanotowano w powiatach sąsiadujących z Krakowem: wielickim (26 osób na 10 000 mieszkańców), krakowskim (25,7) i proszowickim (24,1).

⁴ J.V. Beaverstock, R.G. Smith, P.J. Taylor, *A roster of world cities*, *op. cit.*; P.J. Taylor, D.R.F. Walker, *World Cities: A First Multivariate Analysis of their Service Complexes*, „Urban Studies” 2001, t. 38, nr 1, Routledge, Glasgow, s. 23–47; P.J. Taylor, *Leading World Cities...*, *op. cit.*

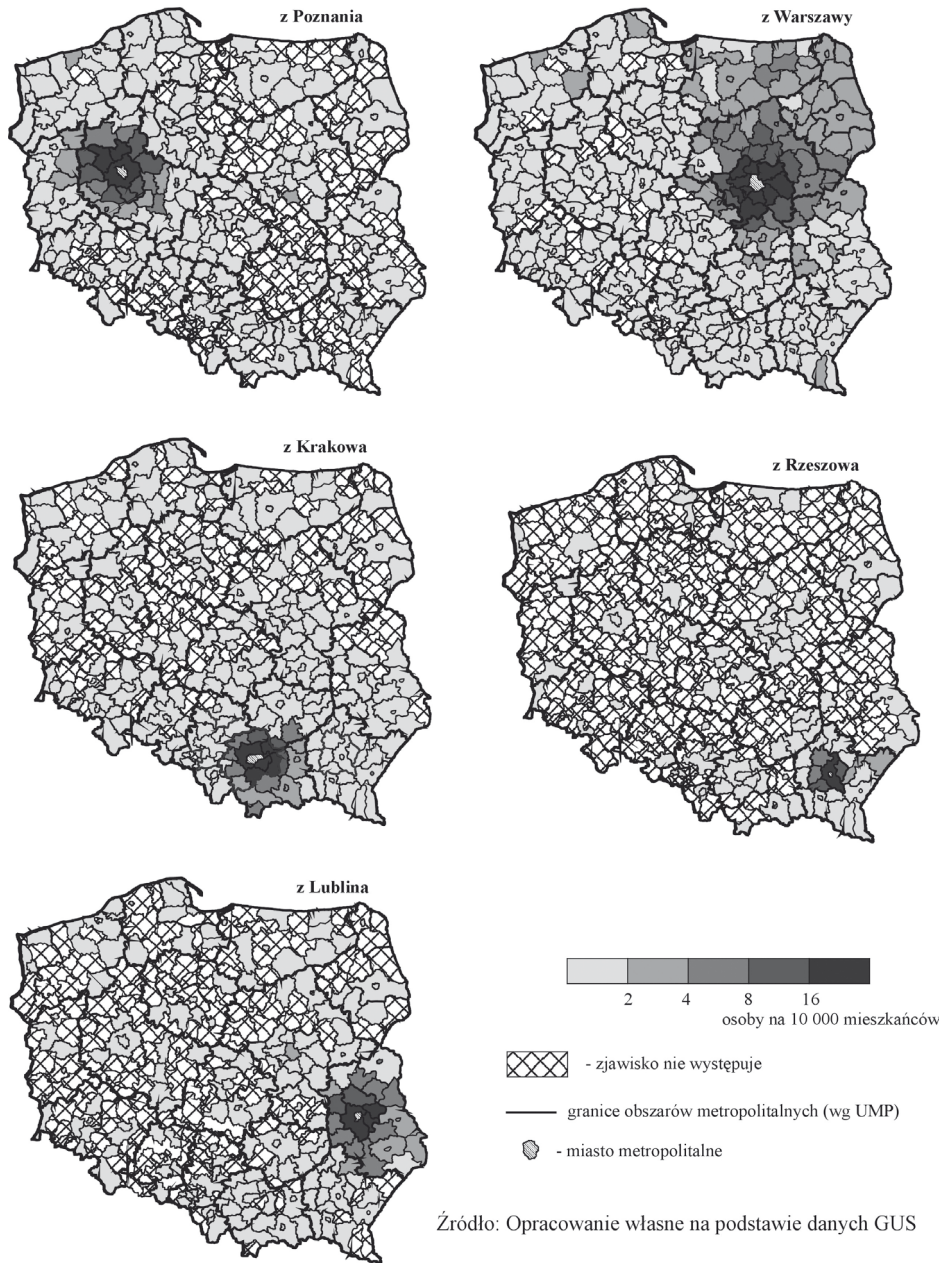
⁵ W. Tobler, *Migration: Ravenstein, Thorntwaite, and beyond*, „Urban Geography” 1995, t. 16, nr 4.

Rysunek 1. Napływ do wybranych miast metropolitalnych w 2005 roku

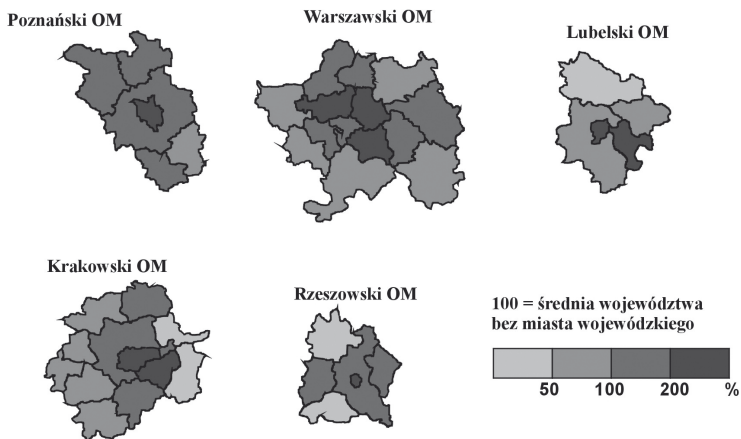
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rysunek 2. Odpływ z wybranych miast metropolitalnych w 2005 roku

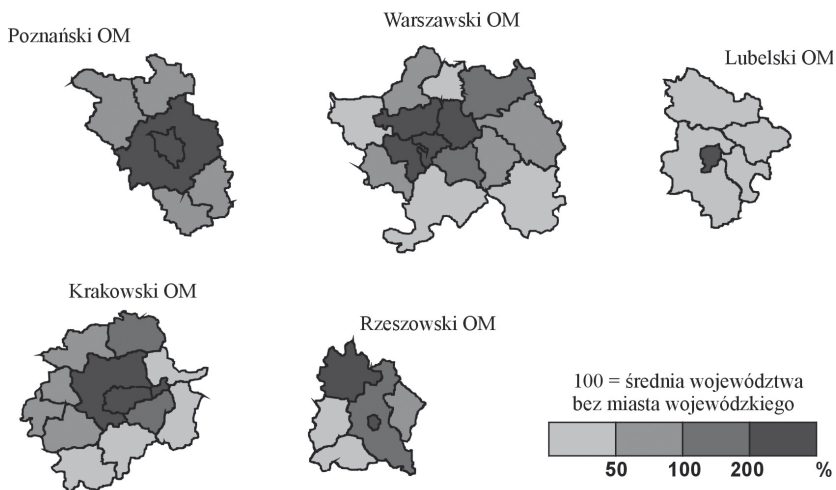
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rysunek 3. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze należące do sekcji M wg PKD na 1 mieszkańca w 2007 roku (100 = średnia dla województwa bez miasta wojewódzkiego)

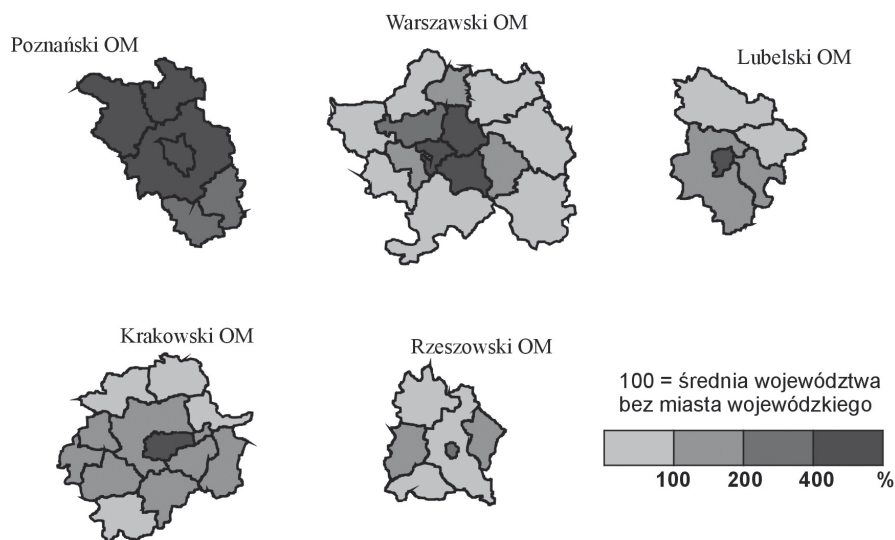
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rysunek 4. Inwestycje firm w usługi rynkowe na 1 mieszkańca w 2007 roku (100 = średnia dla województwa bez miasta wojewódzkiego)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rysunek 5. Liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego na 1 mieszkańca w 2007 roku (100 = średnia dla województwa bez miasta wojewódzkiego)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Duże migracje do analizowanej metropolii (powyżej 6) odnotowano w większości powiatów województwa małopolskiego z wyjątkiem: oświęcimskiego, tarnowskiego, tatrzańskiego, dąbrowskiego, których współczynniki wahały się pomiędzy 3 a 6. Kraków bardzo silnie oddziaływał również na województwo podkarpackie oraz na południową część świętokrzyskiego. Na uwagę zasługuje tutaj sąsiadujący z województwem małopolskim powiat kazimierski, który potwierdził regułę tzw. łańcucha migracyjnego Gawryszewskiego (1974), co może oznaczać silne oddziaływanie Krakowa jako miasta będącego głównym miejscem pracy nie tylko dla mieszkańców województwa małopolskiego.

Metropolia poznańska stała się silnym ośrodkiem imigracyjnym dla trzech województw: wielkopolskiego, zachodniopomorskiego oraz lubuskiego. Najwięcej osób napłynęło z powiatu poznańskiego (44 osoby na 10 000 mieszkańców) oraz obornickiego (16,3). Natomiast na kolejnych miejscach znalazły się jednostki administracyjne leżące poza Poznańskim Obszarem Metropolitalnym (powiaty: wągrowiecki, gnieźnieński i miasto Konin), co mogłoby sugerować tworzenie się silnego regionu metropolitalnego. Znacznym napływem do metropolii poznańskiej cechowała się środkowa i zachodnia część województwa zachodniopomorskiego. Pod silnym wpływem Poznania znajdowało się ponadto województwo lubuskie oraz zachodnia część kujawsko-pomorskiego. Duży zasięg przestrzenny

migracji do Poznania mógł być spowodowany jego znacznym prestiżem wśród Polaków, którzy postrzegają tę metropolię jako dobre miejsce do zamieszkania⁶, a także jego dynamicznym rozwojem społeczno-gospodarczym⁷. Miasta „ściany wschodniej” – Lublin oraz Rzeszów – legitymowały się znacznie mniejszymi zasięgami imigracji. Najwyższe wartości analizowanego współczynnika zanotowano w powiatach przylegających do miast centralnych, a ich oddziaływanie migracyjne kończyło się na granicy województwa odpowiednio lubelskiego i rzeszowskiego.

Kierunki odpływu z miast centralnych

Odpływ z wybranych miast centralnych również był zróżnicowany pod względem zarówno kierunków, jak i zasięgu w zależności od analizowanych metropolii. Ludność zamieszkująca Warszawę przenosiła się głównie do jej obszaru metropolitalnego (rys. 2), z którego najchętniej wybierane do zamieszkania w 2005 roku były powiaty: warszawski zachodni (143 osoby na 10 000 mieszkańców), piaseczyński (135) i legionowski (107) i były to jednocześnie jedne z najwyższych wartości współczynnika odpływu wśród wszystkich analizowanych jednostek. Na kolejnych miejscach znalazły się pozostałe powiaty należące do Warszawskiego Obszaru Metropolitalnego i odpływ do nich przekraczał 16 osób na 10 000 mieszkańców. Tak wysokie wartości wynikały z bardzo silnie występujących tutaj procesów suburbanizacji, które spowodowane były między innymi wysokimi kosztami mieszkań w stolicy⁸. Emigracja następowała często na tereny atrakcyjne krajobrazowo o dosyć dobrym dostępie komunikacyjnym do centrum⁹. Znacznymi wartościami analizowanego współczynnika cechuje się województwo podlaskie oraz duża część warmińsko-mazurskiego. W tym przypadku mogło być to spowodowane dużą atrakcyjnością krajobrazową tych terenów dla osób w wieku poprodukcyjnym, szukających lepszych warunków środowiskowych na starość. Z kolei odpływ z Krakowa w zasadzie ograniczał się

⁶ E. Szkurłat, *Prestiż i specyfika miejsca jako kryterium metropolizacji polskich miast*, [w:] *Funkcje metropolitalne i ich rola w organizacji przestrzeni*, red. I. Jażdżewska, XVI Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2003, s. 73–81.

⁷ J. Parysek, *Warunki życia w miastach polskich w okresie transformacji*, [w:] *XVII Konwersatorium wiedzy o mieście*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2004, s. 55–66.

⁸ A. Lisowski, *Zmiany warunków życia w aglomeracji warszawskiej w latach 1995–2000*, [w:] *XVII Konwersatorium wiedzy o mieście, op. cit.*

⁹ M. Grochowski, *Suburbanizacja w poszukiwaniu lepszych warunków życia (przykład strefy podmiejskiej Warszawy)*, [w:] *Zróżnicowanie przestrzenne warunków życia ludności w mieście (aglomeracji miejskiej)*, red. I. Jażdżewska, XVII Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2004, s. 87–96.

do terenu własnego województwa, z ogólną tendencją: im dalej – tym mniejszy odpływ. Najwyższymi wartościami współczynnika odpływu z Krakowa charakteryzowały się powiaty jego obszaru metropolitalnego. W wielickim wyniósł on 99,5 osoby na 10 000 mieszkańców, w krakowskim – 72,7, gdzie wysoki napływ zauważalny jest od kilkunastu lat¹⁰, a w myślenickim i proszowickim około 25. Silne oddziaływanie zanotowano w kierunku północnym i północno-wschodnim, w powiatach leżących w południowej części województwa świętokrzyskiego (kazimierski oraz buski). Ponadto warto zauważyć podwyższone wartości współczynnika odpływu z Krakowa do Warszawy oraz powiatów piaseczyńskiego i grodzkiego (powyżej 1,5 osoby na 10 000 mieszkańców), co może sugerować oddziaływanie stolicy przejawiające się w przyciąganiu dobrze wykształconych mieszkańców do lepiej płatnej pracy w mieście stołecznym lub jego okolicach.

Metropolia poznańska charakteryzowała się wysoką kumulacją przemieszczeń ludności do powiatu poznańskiego, gdzie badany współczynnik odpływu wyniósł aż 197 osób na 10 000 mieszkańców i była to najwyższa wartość spośród wszystkich analizowanych miast metropolitalnych. Mogło to mieć związek z tym, iż powiat ten okala Poznań i osoby przenoszące się z miasta centralnego w jego bliskie sąsiedztwo trafiają zawsze do tej jednostki administracyjnej. Pomimo to tak wysoka wartość odpływu wskazywała na daleko posunięte procesy suburbanizacji. Poza tym główny strumień ludności odpływającej z analizowanego miasta kierował się do pozostałych jednostek obszaru metropolitalnego. Znacznie mniej liczny Lublin legitymował się mniejszym zasięgiem odpływu. Skupiał się on przede wszystkim w jego obszarze metropolitalnym. Najmniejszym zasięgiem odpływu charakteryzował się Rzeszów, który najwyższe wartości analizowanego współczynnika zanotował w powiecie rzeszowskim (63 osoby na 10 000 mieszkańców), a na kolejnym miejscu znalazł się powiat łańcucki (11). Warto odnotować, iż emigracja z Rzeszowa obejmowała najmniejszy obszar i nie pokrywała swoim zasięgiem nawet własnego województwa, jak miało to miejsce w przypadku pozostałych analizowanych metropolii. Odpływ poza własne województwo miał charakter incydentalny, z wyjątkiem wyjazdów do bardziej rozwiniętych gospodarczo Krakowa i Warszawy.

¹⁰ P. Raźniak, *Imigracja do strefy podmiejskiej Krakowa jako wyraz procesów suburbanizacji na przykładzie gminy*, praca magisterska Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002, s. 115; *idem*, *Migration processes in selected metropolitan areas of Poland in the years 2000–2005*, „Biuletyn Geograficzny”, Uniwersytet Toruński, Toruń 2007.

Oddziaływanie gospodarcze wybranych polskich metropolii

Do analizy wytypowano trzy współczynniki gospodarcze, które mogą stanowić o sile lub słabości miast centralnych i otaczających je obszarów metropolitalnych. Są nimi: nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze należące do sekcji M według PKD, inwestycje firm w usługi rynkowe oraz liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego.

Współczynnik ukazujący nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze należące do sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) wykazywał znaczne zróżnicowanie zarówno pomiędzy poszczególnymi obszarami metropolitalnymi, jak i wewnątrz nich (rys. 3). Jego największą koncentrację w odniesieniu do średniej dla powiatów zanotowano w 5 miastach metropolitalnych. Świadczy to o dominacji miast wojewódzkich pod względem miejsca lokalizacji tego rodzaju działalności. Szczególnie wyróżnił się tutaj Kraków z wartością wynoszącą 373 oraz Lublin – 361 (średnia = 100). Z kolei największe oddziaływanie metropolii na otaczające je obszary zanotowano w Warszawskim Obszarze Metropolitalnym, gdzie 8 z 13 powiatów legitymowało się wartościami powyżej przyjętej średniej wojewódzkiej. Wyróżniły się tutaj powiaty warszawski zachodni i piaseczyński, gdzie te wartości wyniosły odpowiednio 239 i 205. Zauważono wyraźną zależność pomiędzy powiatami bezpośrednio przylegającymi do Warszawy a jednostkami bardziej oddalonymi od stolicy. W powiatach: wołomińskim, sochaczewskim, grójeckim, żyrardowskim, grodziskim i garwolińskim nie zauważono intensywnego oddziaływania stolicy (wartości poniżej przyjętej średniej). Nieco inny rozkład przestrzenny odnotowano w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym, gdzie największa koncentracja badanych działów aktywności gospodarczej przebiegała na linii północ–południe (powiaty: miechowski, krakowski, m. Kraków, wielicki, myślenicki). Ponadto zauważono nieco wyższe wskaźniki w jego części zachodniej w porównaniu do wschodniej, co może mieć związek z położeniem między Krakowskim OM a Katowickim OM. Bardzo interesująco rysuje się obraz Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego, gdzie wszystkie powiaty z wyjątkiem średzkiego znajdują się pod znacznym wpływem centralnej metropolii. Z kolei wpływ największego miasta tzw. „ściany wschodniej” – Lublina – na obszar delimitowany przez Unię Metropolii Polskich był niewielki z wyjątkiem powiatu świdnickiego (207), który zdecydowanie wybijał się ponad średnią dla powiatów województwa podlaskiego. Należy podkreślić, iż w tym niezbyt zamożnym regionie Lublin kumuluje największą liczbę analizowanych podmiotów gospodarczych. W rzeszowskim obszarze metropolitalnym dały się zauważyć znaczne wartości wskaźników w powiecie rzeszowskim, łańcuckim oraz ropczycko-śędziszowskim. Biorąc pod uwagę przebiegającą na linii wschód–zachód międzynarodową drogę E4,

należy zastanowić się, czy wyższe wskaźniki w przypadku powiatu łańcuckiego i ropczycko-sędziszowskiego nie wynikały bardziej z czynników komunikacyjnych niż wpływu Rzeszowa.

Większą kumulację w miastach centralnych zanotowano natomiast pod względem inwestycji firm w usługi rynkowe (rys. 4). Najwyższe wartości zanotowano w 5 miastach centralnych, wśród których zdecydowanie wyróżnia się Warszawa. W stolicy miało miejsce 12 razy więcej inwestycji w przeliczeniu na jednego mieszkańca (1202) niż w całym województwie (nie licząc miasta wojewódzkiego). Analiza 5 obszarów metropolitalnych ukazała większą koncentrację badanego zjawiska niż w przypadku liczby podmiotów zarejestrowanych w sekcji M wg PKD. W Warszawskim Obszarze Metropolitalnym jedynie 5 powiatów charakteryzowało się wartościami powyżej średniej. Można było zauważyć tutaj zróżnicowanie przestrzenne badanego zjawiska. Cztery powiaty znajdują się po stronie zachodniej (warszawski zachodni, pruszkowski, grodziski) i południowej (piaseczyński), co mogło mieć związek z liniami komunikacyjnymi biegnącymi na zachód w stronę Poznania i Berlina oraz na południe do Krakowa i na Górny Śląsk. Słabsze oddziaływanie metropolii na otaczające je obszary zanotowano również w pozostałych przypadkach. Należy tu wymienić Poznański Obszar Metropolitalny, gdzie wysokimi wskaźnikami charakteryzował się tylko Poznań (656) i powiat poznański (237). Brakiem wpływu na powiaty przyległe legitymował się Lublin, co ukazały wskaźniki poniżej średniej dla całego obszaru przyległego do omawianego miasta centralnego.

Kapitał pochodzący z zagranicy najczęściej był lokowany w największych miastach. Największą liczbę firm z jego udziałem na jednego mieszkańca zanotowano w Poznaniu (prawie 18 razy powyżej średniej wojewódzkiej) oraz w stołecznej Warszawie (9 razy przekroczona średnia dla województwa mazowieckiego). Obszar poznański cechował się największą jednorodnością spośród badanych regionów (rys. 5). We wszystkich powiatach omawiany wskaźnik przekraczał średnią co najmniej trzykrotnie, co mogło mieć związek z dogodnym położeniem Poznania na szlakach komunikacyjnych wschód–zachód oraz z bliskością granicy z Niemcami¹¹. Stolica państwa silnie oddziaływała przede wszystkim na powiaty przylegające do jej granic administracyjnych od strony zachodniej i południowej (powiaty: pruszkowski, piaseczyński, grodziski, warszawski zachodni). Widoczny był jednak brak aktywności zagranicznych inwestorów po wschodniej stronie Warszawy (powiaty wołomiński i miński). Może to być związane z brakiem obwodnicy i gorszą dostępnością transpor-

¹¹ J. Lendzion, *Znaczenie obszarów metropolitalnych i ich otoczenia oraz współczesnych procesów metropolizacyjnych w kształtowaniu polityki regionalnej Państwa. Ekspertyza wykonana na zlecenie Departamentu Polityki Regionalnej Ministerstwa Gospodarki i Pracy*, Bałtycki Instytut Spraw Europejskich, Gdynia 2004, s. 56.

ową terenów wschodnich dla inwestorów, zwłaszcza z Europy Zachodniej. W Krakowskim Obszarze Metropolitalnym zdecydowanie dominował Kraków (838), natomiast kolejne powiaty przylegające do niego legitymują się wskaźnikami około 170 (wielicki i krakowski). Można było tu zauważyć nieco wyższe współczynniki na linii wschód–zachód. Z kolei nie zanotowano większego wpływu metropolii krakowskiej na powiaty północne i południowe. Najmniejsze analizowane metropolie (Rzeszów, Lublin) również koncentrowały większość omawianych podmiotów gospodarczych, jednak ich wpływ na otaczające je obszary był nieznaczny¹².

Podsumowanie

Analizowane metropolie wykazują się znacznym zróżnicowaniem społeczno-gospodarczym, co ma wpływ na zasięg ich oddziaływania na przyległe tereny. Migracje najmniejszych metropolii nie przekraczały granic własnych województw. Można stwierdzić, iż wielkość miasta ma istotny wpływ na zasięg napływu, co potwierdza ogólnokrajowe oddziaływanie pod tym względem Warszawy i niewielkim Rzeszowa i Lublina. Należy również odnotować, iż zasięg napływu do miast centralnych był znacznie większy niż odpływu z nich. Kierunki oraz natężenie odpływu z Warszawy, Poznania oraz Krakowa świadczą o rozwiniętych procesach suburbanizacji, czego nie zanotowano w przypadku Lublina i Rzeszowa. Pod względem gospodarczym metropolie zdecydowanie wyróżniają się na tle własnych województw, co jednak nie zawsze przekłada się na szeroki zasięg ich oddziaływania (Lublin, Rzeszów). Najszerszym polem wpływu charakteryzowała się Warszawa, gdzie lokalizacja analizowanych firm obejmowała największą liczbę powiatów. Wpływ na rozkład przestrzenny badanych wskaźników może mieć również dostępność komunikacyjna nie tylko w sensie krajowym, ale również międzynarodowym (Poznański Obszar Metropolitalny, zachodnia i południowa część Warszawskiego Obszaru Metropolitalnego). Na oddziaływanie gospodarcze miasta centralnego mogą również nakładać się wpływy innych obszarów. Wyższe wartości w zachodnich powiatach Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego mogły również wynikać z wpływu obszaru konurbacji katowickiej.

¹² G. Gorzelak, B. Jałowiecki, M. Smętkowski, *Obszary metropolitalne w Polsce: problemy rozwojowe i delimitacja*, „Raporty i analizy EUROREG 1/2009”, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2009, s. 99.

Bibliografia

- Atlas Unii Metropolii Polskich, 2009, www.selfgov.gov.pl.
- Beaverstock J.V., Smith R.G., Taylor P.J., *A rooster of world cities*, „Cities” 1999, t. 6, nr 6, Glasgow, s. 445–458.
- European Metropolitan Regions and Areas, 2009, www.eurometrex.org.
- Gawryszewski A., *Związki przestrzenne między migracjami stałymi i dojazdami do pracy oraz czynniki przemieszczeń ludności*, Prace Geograficzne IGiPZ PAN, z. 109, Warszawa 1974.
- Gorzela G., Jałowiecki B., Smętkowski M., *Obszary metropolitalne w Polsce: problemy rozwojowe i delimitacja*, „Raporty i analizy EUROREG 1/2009”, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2009.
- Grochowski M., *Suburbanizacja w poszukiwaniu lepszych warunków życia (przykład strefy podmiejskiej Warszawy)*, [w:] *Zróźnicowanie przestrzenne warunków życia ludności w mieście (aglomeracji miejskiej)*, red. I. Jażdżewska, XVII Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2004, s. 87–96.
- Jałowiecki B., *Uwarunkowania i szanse rozwoju polskich metropolii*, Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej MGPIPS, Warszawa 2006.
- Lendzion J., *Znaczenie obszarów metropolitalnych i ich otoczenia oraz współczesnych procesów metropolizacyjnych w kształtowaniu polityki regionalnej Państwa. Ekspertyza wykonana na zlecenie Departamentu Polityki Regionalnej Ministerstwa Gospodarki i Pracy*, Bałtycki Instytut Spraw Europejskich, Gdynia 2004.
- Lisowski A., *Zmiany warunków życia w aglomeracji warszawskiej w latach 1995–2000*, [w:] *XVII Konwersatorium wiedzy o mieście*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2004.
- Parysek J., *Warunki życia w miastach polskich w okresie transformacji*, [w:] *XVII Konwersatorium wiedzy o mieście*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2004, s. 55–66.
- Raźniak P., *Imigracja do strefy podmiejskiej Krakowa jako wyraz procesów suburbanizacji na przykładzie gminy*, praca magisterska Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002.
- Raźniak P., *Migration processes in selected metropolitan areas of Poland in the years 2000–2005*, „Biuletyn Geograficzny”, Uniwersytet Toruński, Toruń 2007.
- Szkurłat E., *Prestiż i specyfika miejsca jako kryterium metropolizacji polskich miast*, [w:] *Funkcje metropolitalne i ich rola w organizacji przestrzeni*, red. I. Jażdżewska, XVI Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2003, s. 73–81.

Tobler W., *Migration: Ravenstein, Thorntwaite, and beyond*, „Urban Geography” 1995, t. 16, nr 4.

Taylor P.J., Walker D.R.E., *World Cities: A First Multivariate Analysis of their Service Complexes*, „Urban Studies” 2001, t. 38, nr 1, Routledge, Glasgow, s. 23–47.

Taylor P.J., *Leading World Cities: Empirical Evaluations of Urban Nodes in Multiple Networks*, „Urban Studies” 2005, t. 42, nr 9, Routledge, Glasgow, s. 1593–1608.

Summary

The beginning of the 21st century has witnessed the emergence of new fields of inquiry in Poland including research on the theoretical bases, demarcation, and new processes associated with metropolitan areas in Poland. The paper analyzes the following types of data: 1) population influx per 10,000 inhabitants, 2) population outflow per 10,000 inhabitants, 3) new businesses registered under section M (PKD), 4) business investments in market services, 5) number of companies based to some extent on foreign capital. The last three types of data may point to the strengths and weaknesses of central cities and their suburban zones. Five metropolitan areas in Poland were selected for research purposes: 1) Warsaw, 2) Kraków, 3) Poznań, 4) Lublin, 5) Rzeszów. It has been shown that the five metropolitan areas are quite different in terms of spatial impact on society and economics. The central city was found to exert the greatest impact on its suburban area in the case of the Warsaw Metropolitan Area. On the other hand, the cities of Lublin and Rzeszów were characterized by the lowest degree of impact on their suburban areas.

